

RUINE DE CASE ȘI CURȚI BOIEREȘTI:

1. Argeș

Berislăvești (ruinele caselor lui Dobrișan vor-nicul)	ms. 223, f. 241-244
Budeasa (ziduri pustii, foste case boierești)	" " f. 138 v
Dingești-Rădăcinești (zidurile Miescului, zidul gros de 5 palme)	" " f. 253 v
Lăunele de Sus (ruine de ziduri)	" " f. 102
Mălureni (ruine casă Leca slugerul)	" " f. 286

2. Bacău

Gioseni (ruine curți fam. Sturdza)	" " f. 462
Onești (ruine curți)	" " f. 460

3. Botoșani

Ringhelești (temelia „curții vechi”)	ms. 224, f. 123
Riureni (locul curții „cu trei rinduri”, dărimată)	" " f. 202
Salcia (ruine de beciuri în siliștea leușeni)	" " f. 210, 215

4. Buzău

Buda (ruinele palatului doamnei Neaga)	" " f. 281-282
--	----------------

5. Dimbovița

Bărbulețu (zid de piatră lângă biserică)	ms. 225, f. 176
Mănești (zidurile vechi ale unei pivnițe)	" " f. 137
Văcărești (ruinele casei Văcărescu)	" " f. 196

6. Dolj

Coțofenii din Față (ruine de zid ale casei Coțofeanu)	ms. 225, f. 310, 375
Filiași-Brăloștița (ruinele culei Copăcianu)	" " f. 381
Negoiești (pivniță veche sub casele Paciurea)	" " f. 304
Poiana (ruinele culei Poenaru)	" " f. 227
Valea lui Pătru (resturi de zidărie ale unui „palat”)	" " f. 377

7. Dorohoi

Gugești-Boțești (ruine de case și pivniță)	" " f. 430 v.
--	---------------

8. Gorj

Copăcioasa (urmele casei banului Cornea?)	ms. 226, f. 236
Colțești (urmele casei Calomfirescu?)	" " f. 108
Frumușei (urmele casei Calomfirescu?)	" " f. 108
Moțești (ruine de zid, „casa jidovilor”)	" " f. 178
Plopșoru (ruine de zidărie veche, formă pătratată)	" " f. 130
Runcu (urme de case vechi)	" " f. 125
Vădeni (casa Geanoglu, fostă Brăiloiu)	" " f. 148 v

9. Ilfov

Bălăceanca (pivnițele unor case boierești)	ms. 227, f. 70 v
Copăceni (sfărîmături de zid al unor case?)	" " f. 75 v
Domnești-Călțuna („murii” casei Caragea)	" " f. 78
Grecii de Mijloc (amintirea unor case mari)	" " f. 5
Radovanu (ruinele casei lui Scarlat Ghica)	" " f. 35

10. Mehedinți

Cerneți (casa dărimată a lui Tudor Vladimirescu)	ms. 227, f. 404 v
--	-------------------

11. Muscel

Călinești (ruine de case boierești; Slătineanu?)	ms. 228, f. 237
Vlădești (ruine de case lângă biserică)	" " f. 76 v

12. Neamț

Bodești (ruinele unei clădiri de formă dreptunghiulară)	" " f. 453
Podoleni (locul curții Ceaurului pe dealul Silion)	" " f. 341 v
Roznov (beciul unei clădiri vechi)	" " f. 394
Zănești (zid dintr-un „palat” atribuit lui Dabija Vodă)	" " f. 3-4

13. Olt

Bărcănești (groapă mare de beci)	" " f. 495
Dăneasa (ziduri de casă inecată de Olt)	" " f. 501

14. Prahova

Călinești (ruinele casei Bălăceanu)	" " f. 597
-------------------------------------	------------

15. Roman

Dulcești (locul numit „beciu”)	ms. 229, f. 123 v
Vulpășești (locul numit „curtea veche”)	" " f. 85, 138

16. Romanai

Cepturoaia (subteranele unei case boierești)	" " f. 224 v
Dobrunu (ziduri din casele Brătășanu, lângă sat)	" " f. 165 v
Fărcașele (temeliile casei fam. Fărcașanu sub casele noi)	" " f. 254 v

17. Suceava

Sirețelu Vechi (ruinele casei fam. Bosie)	ms. 228, f. 357
---	-----------------

18. Tecuci

Țigănești (ruinele casei Manolachi Conachi)	ms. 229, f. 324 v
---	-------------------

CRUCI SAU TROIȚE

Precum se știe, în trecut existau numeroase cruci sau troițe de lemn sau de piatră, din care cele mai multe au dispărut. În manuscrisele cercetate se reproduc și descrieri sau inscripții ale crucilor existente.

1. Astfel, **crucea din Băleni-Dimbovița** era înaltă de un stinjen și 1/2 (cca. 3 m); „lățimea și grosimea este pătrată de o palmă și un lat de mină. Și această cruce este pusă în piva ei, tot de piatră, scrisă cu litere mari de două pagini; ear ce litere (sint) nu se pot cunoaște bine, fiind crescut mușchiu pre dinsele”. Crucea era așezată „în marginea satului, spre miazăzi, la sfîrcul izvorului unui eleșteu allu d-lui Băleanu”. După părerea învățătorului, crucea ar fi fost ridicată de tătari (!?) (ms. 225, f. 279).

2. **Crucea din Bonțești – Rm. Sărat**, înaltă de 2,05 m, avea pe ea următoarea inscripție: „La această peatră odihnesc oasele răposaiilor robilor lui Dumnezeu Ioniță Arghir, dimpreună cu soția sa Elinca, ce s-au săvîrșit de năpraznica boala ciumei în anul 1829 septembrie 24”. Pe o altă cruce mai mică era scris: „Costandin, Matei la 1831 morți de holeră...” (ms. 229, f. 36).

* Partea I-a, în „BMI”, nr. 1 (1972), pg. 63.

3. **Crucile din Dragoslavele – Muscel.** „De pe acest colț mai spre valea Caselor este o cruce înaltă ca de doi metri, ridicată de Hristea vameșu din Dragoslavele pe vremea lui Ion Constantin voevod” și vелеаu s-a stricat pri.: accidentele atmosferice.

La biserica domnească din Dragoslavele sînt două cruci înalte tot ca de doi metri, pe una descifrîndu-se că s-a ridicat pe vremea lui Ion Constantin voevod, dar de cine nu putem descifra, cu vелеаul 3CД iar cealaltă fiind scrisă slavonește (cu litere chirilice – N.S.) și stricată de accidentele atmosferice nu o putem descifra decît numai vелеаul acesta 3PPII

Osebit de acestea, mai sînt încă două cruci, una situată într-o răspintie în Naca, dar este scrisă slavonește și cu vелеаul acesta 3PIII înaltă ca de doi metri și alta în comună, vizavi de straja comunală scrisă tot slavonește, înaltă de 14 palme și cu vелеаul, acesta 3I'. Toate aceste cruci, mai cu seamă cea din urmă, sînt de o sculptură esemplară și ornate într-un mod elegant” (ms. 228, f. 247).

4. Crucile de la Rucăr – Muscel

1. „Crucea de la hotar, pe care nemții o numesc crutsa și chiar la vama lor nemțească îi zice ober baim Crucea; această cruce este așezată în virful unui colț, chear pe frontieră și servește de graniță; părerea de rău este că este frîntă cam de la jumătate, fără să se știe unde este trunchiul de jos, din care cauză nici nu se știe de cine să fie pusă din lipsa literelor de pe dînsa. Cu toate acestea, se găsește în litere vechi leatul de la Adam, deși cam șters, însă se pare a fi 3CII”

2. Crucea din dealul Orășii, de la Năsipuri, de lingă poteca ce merge la Brașov, ridicată în zilele lui Ștefan voevod cel Tânăr Cantacuzino, cu leatul vechi 3CII

3. Crucea din dealul Orășii, între cetățuie și podul Băсни (?), așezată în scaun de piatră naturală în stîncă, cu leatul vechi 3CII, ridicată întru cinstea și pomenirea domnului Ioan Constantin Brîncoveanu voevod, în al 22-lea an al domniei sale, cînd înțelegînd măriia sa cum este de stricat drumul la Brașov și întîmplîndu-se locuitorilor mari primejdii, au scos pe ispravnicul județului din C. Lung, cu oameni din C. Lung și dimprejur și din Dragoslavele și din Rucăr, și au deres toate locurile rele pînă în hotar, cînd au făcut și podul Băсни, pe care în urmă l-au rupt muscalii spre a împedica pe turci la trecerea în Ardeal și care pod pînă azi se află ruinat.

4. Crucea domnească de la Podul Dimboviței, cu leatul 3CII, ridicată cu cheltuielile mării sale domnului Ioan Constantin Brîncoveanu în al 23-lea an al domniei sale, cînd voină a se încredința de lucrarea ce însărcinase pe ispravnicul județului cu deregarea drumului Brașovului, vizitînd aceste locuri, au făcut și podul pînă astăzi stătători peste apa Dimbovița. Această cruce este cea mai măreață și cea mai frumoasă și cea mai mare dintre toate crucile de piatră; are o înălțime ca de 3 metri, are sculptată pe dînsa acvila încoronată, de o parte soarele și de alta luna, prescripția foarte descifrabilă și citeață.

5. Crucea din cîmp, de lingă sat, ridicată în timpul lui Grigorie Dimitrie Ghica, fără a se cunoaște leatul.

6. Crucea din marginea comunei, la eșire către frontieră, înaltă de 2 m și 13 cm, literele bine vizibile, însă în lingua slavonă, fără a se descrie leatul, fără doar numirea domnului Ioan Șerban voevod.

7. Crucea de la popa Mihai, de o înălțime de 2 metri și 47 dm., ridicată în zilele lui Anton voevod (din Popești), cu leatul de la Adam 3PO

8–9. Idem, tot în zilele acestui domn, alte două cruci, tot cu leatul de sus 3PO din jos de comună.

10. Crucea de la mijlocul comunei, înaltă de 2 m și 23 cm numită la Țapu, sculptată cu litere slavone, ridicată în timpul lui Ioan Duca voevod, cu leatul de la Adam 3PII

11. Crucea dupe Riușor, fără a se cunoaște vre un leat sau altă semnificare, fără numai vorbirea Mihai voevod.

12. Și crucea ce servește de limită comunei Rucăr cu comuna Dragoslavele, asemenea fără a se cunoaște leatul, fără numai vorbirea Ioan Matei Basarabov voevod. Aceasta, ca și cea din hotar sau graniță cu Transilvania, se află ruptă cam pe la jumătate, fără a se ști unde este restul trunchiului” (ms. 228, f. 62).

În alte cazuri se reproduc și inscripțiile săpate pe aceste cruci (deși de cele mai multe ori literele chirilice li se par învățătorilor indescifrabile!).

Mențiuни de cruci sau troițe pe județe (de remarcat numărul mare de cruci din județele de munte și deal ale Țării Românești):

1. Argeș

Budeasa (din c. 1800, pe locul bisericii) ms. 223, f. 138 v

Cacaleți (ingropată în pămînt „cu slove stre-ine”, de 6 palme înălțime) „ „ f. 179 și 295

Flăminzești (înaltă de un stîngen și 1/4) „ „ f. 190

Moșoaia (cu „litere necunoscute”) „ „ f. 143

Pîrlogu (în pîuă de piatră, cu slove românești) „ „ f. 155

Prundu (căzută la pămînt) „ „ f. 146

Titești (înaltă de 2 m și lată de 4 palme) „ „ f. 304

Titești-Bratovoiești (mare, cu slove vechi) „ „ f. 252

2. Bacău

Gioseni (pe locul unei biserici catolice) „ „ f. 347

Nadișa (pe locul bisericii) „ „ f. 368, 480

3. Botoșani

Rediu (în vechiul cimitir) ms. 223, f. 152

Ștefănești (în cimitir) „ „ f. 120, 224

4. Brăila

Ceaciru (patru cruci în siliștea Tufești și alta la Drumul Mare) ms. 224, f. 223

Ianca (crucea tătarului, în siliște) „ „ f. 274 v

Viziru (pe movilele Iarca și Cu Comoara) „ „ f. 259

5. Buzău

Cotu Cioarei (cruce mari cu slove vechi) ms. 224, f. 375

Grăjdana (două cruci a câte 4 m înălțime) „ „ f. 541

Năeni-Proșca (cruce de piatră) „ „ f. 364

Valea Boti (înaltă de 14 palme) „ „ f. 337

Valea Caprii (pe locul fostului schit) „ „ f. 345

Valea Muscelului (înaltă de un stîngen, slove șterse) „ „ f. 430

Valea Viei (înaltă de un stîngen și 1/2) „ „ f. 431

6. Dimbovița

Bărbulețu (4 cruci de piatră, una pe locul bis.) ms. 225, f. 176

Bucșani (cruce mari de piatră, cu slove vechi) „ „ f. 183

Cîndești (3 cruci din 7231, 7232 și 7272) „ „ f. 129

Cornești (înaltă de 12 palme) „ „ f. 289

Doicești (cu litere „tătărăști”) „ „ f. 203

Pietrari (5 cruci înalte de cite 5 palme) „ „ f. 170

Răzvad (mai multe cruci, unele dărimate) „ „ f. 202

Săcuiani (cruce cu „scrisori” pe ea) „ „ f. 212 v

Viforita (cruce din 7225 și 7212) „ „ f. 188

Voinești (patru cruci de piatră, înalte de 1 1/2 stîngen, din 7105, 7200, 7227) „ „ f. 177

7. Dolj

Brădești (3 cruci, una înaltă de 9 palme) ms. 225, f. 324, 378 v

Calopăru (în mahalaua Bizdina) „ „ f. 297

Poiana (cruce înaltă de un stîngen) „ „ f. 227 v

Sadova (cu inscripție veche) „ „ f. 298

Slăvuța (crucea lui Borleanu) „ „ f. 359 v

8. Dorohoi

Vorniceni (în deulul numit „La cruce”) „ „ f. 409

9. Gorj

Bălești (cruce pe locul bis.) ms. 226, f. 183

Bobu (cruce înaltă de un stîngen și 1/2) „ „ f. 215

Românești (înaltă de un stîngen) „ „ f. 79

Sohodolu (cruce foarte veche) „ „ f. 123

Timișeni (două cruci) „ „ f. 34 v

Tîndălești (cruce ruptă pe jumătate) „ „ f. 55 v

10. Ialomița

Piua Pietrii (Orașul de Floci) (cruce înaltă) ms. 227, f. 243

Vărăști (două cruci cu slove „necunoscute”) „ „ f. 126

11. Ilfov

Giulești Chiajna (cruce ruptă) „ „ f. 4

Greci (citeva cruci) „ „ f. 5

Tămădău (8 cruci, din care 3 în picioare și alte 3 într-o vilcea) „ „ f. 53 v

12. Mehedinți

Corcova (înaltă de 8 palme, fostă lingă un pod vechi) ms. 227, f. 379

13. Muscel

Aninoasa (cruce din 7169) ms. 228, f. 76, 219

Bădeni (cruce la colții Văii Cheii) „ „ f. 164 v

Bîrzești (cruce cu slove vechi) „ „ f. 144 v

Boteni (cruce lingă Argeșel) „ „ f. 152 v

Capul Piscului (cruce de hotar) ms. 228, f. 80, 211

Colibași (în fostul cîtun Toxobești) „ „ f. 271

Corbșori (cruce veche în centrul satului) „ „ f. 167

Golești Badii (cruce cu litere acoperite cu mușchi) „ „ f. 283

Hirtiești-Valea Vacii (cruce înaltă de 6 palme) „ „ f. 7 v

Lerești (cruce more) „ „ f. 47 v

Mărăcineni (cruce pe malul riului Budeasa) „ „ f. 199

Nămăești (cruce înaltă de 10 palme) „ „ f. 163

Rădești (cruce înaltă de 1 1/2 m) „ „ f. 113

Rucăr (12 cruci de piatră) „ „ f. 62

Schîtu Golești (două cruci, una de 9 palme, alta ruptă) „ „ f. 64, 217

Voroveni (cruce cu slove vechi) „ „ f. 24, 155

14. Neamț

Filioara (cruce de la Aron Vodă)	ms. 228, f. 388
Gircina (cruce înaltă de 4 m)	" " f. 424

15. Olt

Bărcănești (cruce cu slove vechi, lingă bis.)	" " f. 495
Chilia (troiță dispărută)	" " f. 486
Mierlești (cruce pe locul bis.)	" " f. 488

16. Prahova

Berteza (cruce înaltă de 9 palme)	" " f. 739
Bucov (două cruci mari, cu litere vechi)	" " f. 611
Călugăreni (cruce din 1692, înaltă de 2 1/2 stinjen.)	" " f. 627
Drăgănești (două cruci, din care una scoasă din Prahova)	" " f. 568, 709
Nedelea (cruce pe o movilă)	" " f. 680
Ogrețin (mai multe cruci în siliște)	" " f. 557
Poenari Burchi (cruce de la Antonie vodă)	" " f. 656
Podul Văleni (cruce înaltă de 2 stinjeni)	ms. 228, f. 587
Singeru (crucea „Uriașilor”)	" " f. 637
Soimari (în cătunu Pămînteni, cu litere „ne-înțelegătoare”)	" " f. 557
Urtați (câteva cruci de piatră vechi)	" " f. 628
Valea Călugărească (cruce de piatră „din vechime”)	" " f. 609

17. Rm. Sărat

Boțești (trei cruci de piatră și una de lemn)	ms. 229, f. 36
Dumitrești (cruce mare de piatră)	" " f. 16 v

18. Romanați

Brîncoveni (cruce înaltă de un stinjen, din 1707)	" " f. 151 v
---	--------------

19. Teleorman

Mozăcenii (cruce de piatră spre Tufeni)	" " f. 510
Tufeni (două cruci de piatră)	" " f. 526
Țigănești (două cruci de piatră)	" " f. 370

20. Vilcea

Arnota (crucea lui Matei Basarab, dărimată)	ms. 230, f. 183
Bodești (șase cruci de piatră)	" " f. 87
Cheia-lezeru (trei cruci)	" " f. 100 v
Dianu (trei cruci de piatră)	" " f. 117
Ocele Mari (cruce din Dealul Crucii)	" " f. 152
Vlădești (crucea din Dealul Crucii)	" " f. 208

CIȘMELE ȘI FINTINI RUINATE

Berislăvești — Argeș (apa venea pe olane de pământ)	ms. 223, f. 305 v
Răcăciuni — Bacău (lingă o pivniță veche)	" " f. 346
Onești — Bacău (izvorul Cișmeaua de Aramă)	" " f. 460
Salcia — Botoșani (ruine de fântină în siliștea Icușeni)	ms. 224, f. 215—216
Ianca — Brăila (două cișmele ruinate)	" " f. 274
Valea Botei — Buzău (cișmea)	" " f. 337
Răzvad — Dimbovița (fântină de cărămidă)	ms. 225, f. 202 v
Viforita — „ (două fântini; se descriu)	" " f. 188 v—189
Mălăiești de Jos — Dolj (puțul lui Mircea Vodă, în ruină)	" " f. 355
Turceni — Gorj (fântina de piatră)	ms. 226, f. 185 v
Gurbănești — Coțofeanca — Ilfov (fântină de piatră făcută cu mare artă)	ms. 227, f. 68
Jilava (cișmeaua lui Radu Negru)	" " f. 80 v
Preajma — Poiana (cișmea ruinată cu olane)	" " f. 68 v
Broscari — Mehedinți (cișmea la cazarmă)	" " f. 435 v
Zăgaia — Mehedinți (fântină de la Ioan Caragea?)	" " f. 431 v
Dobrosloveni — Rm. Sărat (fântină cu urloae)	ms. 229, f. 57
Oniceni — Roman (cișmeaua lui Ștefan cel Mare)	" " f. 106
Fărcașele — Romanați (cișmea de zid)	" " f. 254 v

Cișmeaua din Jilava, atribuită lui Radu Negru din 1534: „întia oară au fost formată astfel: tras izvorul ca de zece stinjeni din mal cu burlan de piatră, prin care curge apa și la capul acestui burlan, care trecea prin zidul unei case făcută în capul burlanului (care casă fu pină la 1848); forma sa era astfel: în lung era de 2 1/2 stinjeni și lat de 1 1/4 din stinjin, grosimea zidului a fost de 2 1/2 cărămizi, cu înveliș de olane. Curentul apei trecea prin zid, despărțit

fiind prin două țevi de alamă făcute în forma unor țite, care, în timpul de față, acest izvor s-a cam părăsit, fiindcă, casa ce avea s-a ruinat cu desăvîrșire; a rămas numai atîta o lespede de piatră care era pusă în gura curentului, prin care trecea țevile cu curgerea apei; se vede acum în acea piatră numai una țeavă, prin care mai curge apa și pină astăzi” (ms. 227, f. 80 v—81).

ALTE MONUMENTE ȘI RESTURI ISTORICE

a) Pietre de hotar:

Dingești — Rădăcinești — Argeș	ms. 223, f. 253
Răscăeți — Drăghineasca — Argeș (de la Matei Basarab)	" " f. 164
Rociu — Argeș	ms. 223, f. 155
Colți — Buzău (trei pietre de 1 1/2 stinjeni)	" " f. 353
Bolovani — Dimbovița (stîlp de piatră de 1 stinjen)	ms. 225, f. 288
Colibași — Dimbovița (piatră foarte mare)	" " f. 271
Văcărești	" " f. 197
Mașna — Fălciu (stîlpul lui Roșca)	" " f. 467
Aninișu — Gorj	" " f. 83 v
Cărpeneș	" " f. 174 v
Godinești	" " f. 147
Petrești	" " f. 43
Rădănești	" " f. 188 v
Românești	" " f. 79 v
Hagiești — Ilfov (înaltă de 2 m)	ms. 227, f. 40
Stubei — Orăști — Ilfov (înaltă de un stinjen)	" " f. 101
Comani — Olt (înaltă de un stinjen)	ms. 228, f. 500

b) Gropi de grine

Izvorul — Argeș (de 4 banițe de mei)	ms. 223, f. 162
Cerșani — Argeș (gropi de bucate)	" " f. 282
Ștefănești — Botoșani	ms. 224, f. 120
Căpșună — Dimbovița	" " f. 151
Șerbănești „ (9 gropi de bucate)	" " f. 263
Ticleni — Gorj (5 gropi de bucate)	ms. 226, f. 6
Turceni — Gorj (2 gropi de bucate)	" " f. 186 v
Valea cu apă — Gorj (mai multe gropi)	" " f. 189 v
Glogova — Mehedinți (9 gropi)	ms. 227, f. 405
Aninoasa — Muscel (în curtea m-rii)	ms. 228, f. 76 v

c) Locuri numite „straja” (unde se făcea de strajă)

Boișoara — Argeș (pe drumul spre Ciîneni)	ms. 223, f. 318
Căcărăzeni	" " f. 154
Cepari	" " f. 229
Titești — Bratovoiești — Argeș (muchia Straja Neamțului)	ms. 223, f. 252
Birsănești — Bacău (dealul Straja)	" " f. 359
Comănești „ (oimpu Străjii)	" " f. 406
Dofteana „ (Straja Mare și Straja Mică)	" " f. 401, 443
Grozești „ (locul străjii, o cetate pe malul Oituzului, la trecerea spre Transilvania)	" " f. 437 v—438
Scoțeni — Bacău (movila de strajă)	" " f. 456 v
Trotuș — Bacău (straja veche)	" " f. 392, 484
Ringhelești — Botoșani (movilă de straje)	ms. 224, f. 123
Vădeni — Brăila (locul straja veche)	" " f. 241
Nedeia — Dolj (locul straja veche)	ms. 225, f. 356
Brănești — Gorj (locul straja veche)	ms. 226, f. 187 v
Urechești „ (locul străjii vechi)	" " f. 171
Negoești — Mehedinți (straja lui Negru Vodă)	ms. 227, f. 426 v
Mihăești — Muscel (locul straja veche)	ms. 228, f. 269 v
Bucov — Prahova (ruinele străjii vechi)	" " f. 611
Fărcașele — Romanați (straja veche, numită lazaret)	ms. 229, f. 254

Ajuns la capătul prezentării știrilor din manuscrisele românești 223—230, subliniem încă o dată importanța acestor știri pentru trecutul localităților și monumentelor din țară, îndemnînd pe toți cei ce se ocupă de această problemă să le folosească în cercetările lor. Ei vor găsi aici, în afară de numeroase legende ce își au savoarea lor (și care pot fi ușor deosebite de faptele istorice certe), și multe alte informații privind numele satelor, satele dispărute, istoricul acestora, ca și alte știri privind, de pildă, istoria economică (descrierea resturilor minei de la Baia de Aramă, ms. 227, f. 430) etc.